

ERASMUS+ RAHVUSVAHELISEL ÕPIRÄNDEL OSALENUD TÄISKASVANUTE ÕPIKOGEMUSED JA NENDE SEOS ENESEJUHITUD ÕPPIMISE OSKUSE ARENGUGA

Karmen Kullamaa

Juhendaja: Andrea Annus, MA

Tallinna Ülikooli haridusteaduste instituut

Andragoogika ja täiskasvanuhariduse valdkond

ANNOTATSIOON

Enesejuhitavus on täiskasvanud õppija tunnus ja oluline oskus (Knowles, 1975). Ometi ei käsitle Erasmus+ õpirände läbinute täidetav Noortepass enesejuhtimise oskuse arengu vaatenurka. Hiljutised uuringud (Paade, 2019) on õpirände teemat ja õpikogemusi vabatahtliku tegevuse raames dokumendi analüüsi näol uurinud, kuid teadaolevalt ei ole varem õpirände läbinud täiskasvanute kogemusi läbi enesejuhitavuse arengu kasvu seni uuritud. Uuringu eesmärgiks oli selgitada välja, millised on Erasmus+ rahvusvahelisel õpirändel osalenud täiskasvanute õpikogemused ja nende seos enesejuhitud õppimise oskuse arenguga. Kvalitatiivne uuring otsis vastust uurimisküsimusele, **kuidas toetas õpirändel osalemine täiskasvanu enesejuhitud õppimise oskuse arengut**, millele aitasid vastata kolm poolstruktureeritud intervjuud rahvusvahelisel õpirändel osalenud täiskasvanuga. Uuringu tulemusel selgus, et Erasmus+ rahvusvahelisel õpirändel osalemine aitab kaasa enesejuhitud õppimise oskuse arengule nii isikliku arengu kui ka sotsiaalse õppimise vaatenurgast. Muuhulgas tõid intervjuueeritavad välja motivatsiooni, ajajuhtimise, eesmärkide seadmise ja refleksiooni oskuse arengu kasvu tänu õpirändel osalemisele.

Võtmesõnad: Erasmus+ õpiränne, õpikogemuse mõtestamine, enesejuhitud õppimine

SISSEJUHATUS

Käesoleva uurimistöö fookuses on Erasmus+ rahvusvahelistel õpirände koolitustel osalenud täiskasvanute õpikogemused ja nende seos enesejuhitud õppimise oskuse arenguga, mõistmaks, millist rolli on õpirändel osalemine enesejuhitud õppimise oskuse arengus mänginud.

Erasmus+ on Euroopa Liidu (EL) hariduse, koolituste, noorte ja spordi haridusprogrammi juhtprogramm, mis pakub osalejatele võimalusi õppida, suhelda ning areneda isiklikult ja tööalaselt (Euroopa Komisjon, 2023). Programm võimaldab osaleda erinevas vanuses ja erialal õppijatel (noored, õpilased, praktikandid ja täiskasvanud õppijad) ning haridus- ja noorsootöötajatel (professorid, õpetajad ja õppejõud, koolitajad, noorsootöötajad ja hariduse, koolituse ja noorsootöö valdkonnas tegutsevate asutuste töötajad) üle kogu maailma (Euroopa Komisjon, 2023). Erasmus+ programm võimaldab osalejatel omandada uusi teadmisi ja oskusi, mis arendavad isiklikul, hariduslikul ja professionaalsel tasandil ning avardavad tulevikuvalikuid ning karjäärivõimalusi (Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse agentuur, 2023). Programmi raames pakutakse muuhulgas koolitusvõimalusi haridusvaldkonna töötajatele, olenemata sellest, kas nende töö seisneb õpetamises või mitte (Euroopa Komisjon, 2023).

Pärast Erasmus+ õpirände koolituse läbimist täidab täiskasvanud õppija ise ära Noortepassi, mis kätkeb endas kaheksat võtmepädevust, nagu kirjaoskus, mitmekeelsus, matemaatika ja loodusteadused, digipädevused, isiklik, sotsiaalne ja õppimispädevus, kodanikupädevus, ettevõtluspädevus, kultuuriteadlikkus ja kultuuriline eneseväljendus. Kuigi Noortepass ei käsitle arengut enesejuhitavuse vaatepunktist eraldi, on enesejuhitavus siiski oluline oskus ja täiskasvanud õppija tunnus (Knowles, 1975). Varasemalt on uuritud Erasmus+ vabatahtliku teenistuse läbinud inimeste kogemusi, kasutades dokumendianalüüsi just Noortepassi näol (Paade, 2019), kuid Erasmus+ õpirändel osalenute enesejuhitavuse oskuse arengut pole seni uuritud.

Soovin selgitada välja, kas õpirändel osalenud kogevad enesejuhitavuse oskuse arengut osaledes Erasmus+ õpirändel Erasmus+ programmi praegune ajaraamistik hõlmab aastaid 2021-2027, mis lubab olla varasemast kaasavam (Euroopa Liidu Komisjon, 2023). Seminaritöö võiks anda panuse järgmise Erasmus+ programmi

perioodiks ka enesejuhitavuse täpsustamiseks ja tähtsustamiseks õpirändes. Sellest lähtuvalt olen püstitanud uurimisküsimuse: **kuidas toetas õpirändel osalemine täiskasvanu enesejuhitud õppimise oskuse arengut?**

Minu uurimus on olemuselt kvalitatiivne. Uurin inimeste õpikogemusi ja tähendusi, mida nad õpikogemusele ja õpirändele omistavad. Andmete kogumiseks kasutan poolstruktureeritud intervjuud ja andmete analüüsimiseks rakendan kvalitatiivset sisuanalüüsi. Uurimistöö valimi, milleks on eesmärgipärane mugavusvalim, moodustavad täiskasvanud õppijad, kes on õpirändes osalenud.

ERASMUS+ ÕPIRÄNNE

Euroopa Liidu programm nimega Erasmus+ on haridus-, koolitus-, noorsoo- ja spordivaldkonda hõlmav programm. Need valdkonnad on olulised kodanike isikliku ja professionaalse arengu jaoks. Kvaliteetne ja kaasav haridus, koolitus ning ka informaalne ja mitteformaalne õppimine annavad noortele ja teistele vanuserühmadele, muuhulgas täiskasvanuhariduse valdkonnas tegutsejatele, vajalikud oskused ja kvalifikatsioonid, et osaleda demokraatlikus ühiskonnas ning soodustada kultuuridevahelist mõistmist ja tööturul edukat liikumist. Programmi edulugude tõttu perioodil 2014-2020 on Erasmus+ pühendunud võimaluste loomisele laiemale osalejate ringile ja organisatsioonidele, keskendudes kvalitatiivse mõju suurendamisele ning panustades ühiskonnas kaasatuse, ühtekuuluvuse, keskkonnasõbralikkuse ja digipädevuse tõstmisse. (Euroopa Komisjon, 2022)

Erasmus+ programm on peamiselt mõeldud Eesti haridussüsteemi rahvusvahelistumise edendamiseks, kuid sellel on ka laiem positiivne mõju Eesti arengule. See on olnud väärtuslikuks kogemuseks üliõpilastele (sh õppejõududele), kes soovivad omandada õpirände kogemusi. Õpiränne on oluline nii isikliku kui ka professionaalse arengu toetamiseks ning uute võrgustike loomiseks ja projektide käivitamiseks. (EstYes, 2022) Üldine hinnang Erasmus+ ja eelnevate programmide kohta on positiivne. Programmist eraldatavad toetused mängivad olulist rolli Eesti haridus- ja noortevaldkonna arengus, aidates kaasa rahvusvahelistumisele ja kvaliteedi tõstmisele. Programmi eesmärgid ja tegevused on kooskõlas Eesti riiklikes raamdokumentides sõnastatud

eesmärkidega. Kuna teiste sarnaste meetmete maht on olnud väiksem, on Erasmus+ olnud olulised rahvusvahelistumise mõjutaja (Haridus- ja Teadusministeerium, 2022).

Koolitused keskenduvad erinevatele teemadele, nagu keskkond, kultuur, inimõigused ja poliitika, kuid nende kõigi eesmärk on arendada solidaarsust, austust teiste rahvuste vastu ja tekitada rahvusvahelist dialoogi. Koolitustel on oluline roll mitteformaalse õppimise aspekti arendamisel, kus toimuvad õpitoad ja arutelud (EstYes, 2023). Koolitused on suunatud vanusele 18+ ning projektid toimuvad inglise keeles (EstYes, 2023) ning õpirände sihtriikideks on Euroopa Liidu liikmes- ja majanduspiirkonna riigid ning mõned kandidaatriigid. Täiskasvanuhariduse valdkonnaga seotud inimesed saavad õpirändes võimaluse ennast täiendada ja õppida rahvusvahelises keskkonnas. Täiskasvanuhariduse võtmes on Erasmus+ peamiseks eesmärkideks seatud õpetamise ja õppimise Euroopa mõõtme tugevdamine, Euroopa ühise haridusruumi loomine ning formaalse, informaalse ja mitteformaalse õppe kvaliteedi parandamine täiskasvanuhariduses (Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse agentuur, 2023).

Selles töös mõistan õpirännet kui dünaamilist protsessi, kus osalejad omandavad kogemusi, teadmisi ja oskusi väljaspool oma koduriiki, mis toetab mitmekesise ja avatud maailmavaate tekkimist. See mitte ainult ei rikasta individuaalset õpikogemust, vaid edendab ka kultuuridevahelist mõistmist ning aitab kaasa üleilmsele haridusvaldkonna koostööle.

ENESEJUHTUD ÕPPIMINE

Enesejuhitud õppimine on mitmetahuline mõiste, mille kohta on kirjanduses mitmeid erinevaid definitsioone. Levinuim enesejuhtimise definitsioon andragoogika valdkonnas pärineb Malcolm S. Knowles'ilt (1975), mille kohaselt on enesejuhtimine protsess, kus inimene võtab ise initsiatiivi ja vastutuse mõistmaks oma õppimisvajadusi, formuleerimaks oma õpieesmärged, identifitseerimaks vajalikke ressursse, valimaks ja kasutusele võtmaks sobivaid õpistrateegiaid ning hindamaks oma õpitulemusi ja õpiväljundeid ning kus kaasamine on andragoogilise õppeprotsessi võtmesõna (Märja *et al.*, 2021). Enesejuhtimise eesmärk hõlmab õppija psühholoogilisi omadusi, samas kui protsessi all mõeldakse enesejuhtimist kui lähenemist õppimise korraldamisele (Candy, 1991).

Hammond ja Collins (1997) kohandasid Knowles'i definitsiooni ja kasutasid terminit "kriitiline enesejuhitud õppimine", rõhutades sellega protsessi igas etapis kriitilist analüüsi, kus oluline on õppijate teadlikkus ja soov mõjutada oma tegevusi positiivselt. Gibbons (2002) ja Candy (2004) selgitavad enesejuhitud õppimist, vastandades seda õpetaja juhitud õppimisele ning rõhutades, et enesejuhitud õppimise korral seab õppiia ise eesmärgid, loob meetodid ning viib läbi oma õpitegevused, rõhutades sarnaselt Knowles'ile, õppiia enda initsiatiivi ja vastutust. Beljajev & Vanari (2005) nimetavad ennastjuhtivaks õppiijaks oskuslikku õppiijat, kes suudab ise oma õppimist planeerida ja hiljem ka tulemusi hinnata. Nende käsitluses iseloomustab ennastjuhtivat õppiijat järgmised märksõnad: initsiatiiv, iseseisvus, sisemine motivatsioon, positiivne mina-käsitlus (Beljajev & Vanari, 2005).

Enesejuhitud õppe loomise aluseks on elukestva õppe idee, mis toetab inimeste arengut ja tegutsemist (Gibbons, 2002). Hammond ja Collins (1997) lisavad, et enesejuhitud õppimise eesmärk on toetada õppiijate kontrolli oma õppe üle ning parandada nende toimetulekut nii elus kui töös. O'Shea (2003) ja Gibbons (2002) rõhutavad, et enesejuhitud õppe puhul on oluline õppiia isiklik kontroll õppe korraldamisel. Enesejuhitud õppimise tunnuseid, nagu motivatsioon, ajajuhtimine, refleksioon ja eesmärkide seadmine, on rõhutanud mitmed teoreetikud, nii Albert Bandura (1997) kui ka Malcolm Knowlesi (1980) täiskasvanu õppimise ja õpetamise põhimõtete kontekstis. Need omadused peegeldavad õppiia võimet end ise suunata ja juhtida õppimisprotsessi. Nii Bandura kui ka Knowles näevad olulist rolli õppiia motivatsioonil, ajajuhtimisel, refleksioonil ja eesmärkide seadmisel. Just nende komponentide (motivatsioon, ajajuhtimine, refleksioon ja eesmärkide seadmine) najal on üles ehitatud intervjuukava (lisa 1) ning nende põhjal on tulemuste osas hinnatud ka enesejuhitavuse arengut intervjuueeritavate seas, seoses õpirändega.

Enesejuhitud õppimine on tõhusa õppimise alus nii formaalses, mitteformaalses kui ka informaalses hariduses (Williamson, 2007). Selleks on oluline võtta vastutus oma õppimise eest (Roberson Jr. & Merriam, 2005), mõistes, et täiskasvanud õppiia vastutab ise oma õpitulemuste eest (Põlda et al., 2021).

Täiskasvanud õppiijad, kellele on iseloomulikud väljakujunenud arusaamad ja uskumused, võivad tunda õppimisel nii toetust kui ka takistusi, sõltuvalt nende

arusaamadest ja uskumustest ning terviklikust maailmapildist, mida õppimine võib uuendada ja avardada (Karm, 2007). Seminaritöös mõistan enesejuhitud õppimist ja selle arengut Knowlesi (1975; 1980) ja Bandura (1997) käsitluste järgi, kus mõistetakse enesejuhitavust protsessina, kus inimene võtab ise initsiatiivi ja vastutuse mõistmaks oma õppimisvajadusi, formuleerimaks oma õpieesmärke, identifitseerimaks vajalikke ressursse, valimaks ja kasutusele võtmaks sobivaid õpistrateegiaid ning hindamaks oma õpitulemusi ja õpiväljundeid.

METOODIKA JA VALIM

Vastavalt uurimistöö eesmärkidele ja püstitatud uurimisküsimustele otsustasin kasutada kvalitatiivset uurimismeetodit, kuna see lähenemine võimaldab saada üksikasjalikke ja rikkalikke kirjeldusi inimeste käitumistest, arvamustest ja seisukohtadest (Savenye & Robinson, 1996), samuti on see oma olemuselt paindlik (Laherand, 2008). Andmete kogumiseks valisin poolstruktureeritud intervjuude meetodi. See meetod lubas mul järgida ettevalmistatud intervjuukava ja samas kohandada küsimusi vastavalt vestluse käigule ning mõnel puhul ei olnud kõikide küsimuste esitamine isegi vajalik - intervjuud kulgesid loomulikult, võimaldades intervjuueeritavatel spontaanselt vastata küsimustele oma kogemusi jagades. See lähenemine võimaldas intervjuueeritavatel avameelselt jagada oma lugusid ning innustas neid reflekteerima, mis omakorda lisas uurimistulemustele sügavust ja rikkust (Lagerspetz, 2017) ning neid mõtteid sai vajadusel ka küsimustega rohkem avada ja laiendada (Patton, 2002), aidates mind intervjuueeritavate kogemuste mõtestamisel, mis on olulised vastuse leidmiseks püstitatud uurimisküsimusele.

Enne intervjuude läbiviimist koostas intervjuukava (lisa 1). Intervjuude alguses selgitasin intervjuueeritavatele anonüümsuse põhimõtet ning küsisin nõusolekut intervjuus osalemiseks ja andmete kasutamiseks uurimistöös. Avasin uurimistöö eesmärgi ja selgitasin, kuidas on antud töö kontekstis enesejuhitavust mõistetud. Iga intervjuu kestis 30-60 minutit ja need toimusid Zoomi keskkonnas. Intervjuude helisalvestised transkribeerisin kasutades TalTechi keeletehnoloogia labori loodud programmi (Olev & Alumäe, 2022) ja anonümiseerisin esimesel võimalusel intervjuueeritavad. Uuringus kasutasin sihipärast mugavusvalimit. Palusin uuringus osalema sihtrühma esindajad, kellel

on Erasmus+ rahvusvahelisel õpirändel osalemise kogemus, millega vastasid uuringus osalemiseks püstitatud vajalikule valimi kriteeriumile (Etikan *et al.*, 2016).

Empiiriliste andmete analüüsimisel lähtusin intervjuude käigus saadud infost ning andmete analüüsiks valisin kvalitatiivse sisuanalüüsi meetodi. Peale teksti süvitsi ja korduvat läbi lugemist kodeerisin vastavalt uurimisküsimusele. Analüüs koosnes kolmest suuremast etapist. Esimeses etapis toimus kodeerimine, kus lõin erinevad koodid, ning märgistasin teksti vastavalt nende koodidega, kasutades erinevaid värve, et eristada erinevaid teemasid ja aspekte. Seejärel organiseerisin kogu teksti vastavalt uurimisküsimusele ja saadud vastustele. Teises etapis moodustasin sarnaste koodide põhjal erinevaid kategooriaid või rühmasid. Lõpuks, kolmandas etapis moodustused kategooriad, mida tulemuste peatükis täpsemalt kirjeldan. Selleks, et tagada andmete usaldusväärsus, tegime põhjaliku vestluse kursusekaaslasega, kus koos arutasime läbi kodeerimisprotsessi tulemusena tekkinud teemakategooriaid ja alakategooriaid, koos võimalike kitsaskohtade ja võimalustega, et tulemusi adekvaatselt kirjeldada.

TULEMUSED

Vastavalt uurimisküsimusele, kuidas toetas õpirändel osamine täiskasvanud inimese enesejuhitavuse arengut, ilmneseid sisuanalüüsi käigus järgnevad tulemused, mis on esitatud kategooriate ja alakategooriatena. Iga kategooria all on toodud tsitaadid läbiviidud intervjuudest, mis on esitatud kaldkirjas, kus intervjuueeritavad on tähistatud vastavalt (I1, I2 ja I3). Illustreerimise eesmärgil on tsitaatidest parasiitsõnad välja jäetud ning mõttepunktid viitavad eemaldatud sõnadele või lauseosadele.

Teemakategooriatega joonistusid välja kolm olulisemat: isiklik areng (alakategooriateks õpikogemuse mõtestamine ning tunnetatud muutus iseendas), sotsiaalne õppimine (alakategooriateks tähenduslikud teised ja koostööine õppimine) ja enesejuhitavus (alakategooriateks motivatsioon, ajajuhtimine, refleksioon ja eesmärkide seadmine) (joonis 1, 2 ja 3). Kuna enesejuhitavuse arengu juures mängivad olulist rolli nii isiklik areng kui ka sotsiaalne areng ja -õppimine, aitab selliselt kategoriseeritud tulemuste esitamine vastata ka esitatud uurimisküsimusele.

Isiklik areng

Isikliku arengu teemakategooria laienes alakategooriateks õpikogemuse mõtestamine ja tunnetatud muutus iseendas, millest omakorda kujunesid välja vastavalt esimeses alakategoorias kolm ja teises seitse tähenduslikku teemapüstitust (joonis 1).

Joonis 1. Isikliku arengu teemakategooria

Õpikogemuse mõtestamine

Omavahel kombineerituna selgus andmeanalüüsis, et enim toodi välja näiteid **enda õpivajaduste mõistmise** kaudu. Kõik intervjuueeritavad tõid välja nende jaoks olulise arengu, kus nad on paremini mõistma hakanud, kuidas neile meeldib ja sobib õppida, mis on oluline nüanss enesejuhitud õppimise oskuse juures.

(1) *Ma olen mõistnud seda, kuidas mulle meeldib õppida, kuidas ma kõige paremini haldan informatsiooni või mõistan kuidas ma kõige paremini päriselt aru saan, mida proovitakse selgeks teha. (I2)*

(2) *Ma olen päriselt mõistnud, kuidas mulle meeldib ja sobib õppida. (I3)*

Olulise tegurina ilmnes muuhulgas **enesearengu** vaatenurk: intervjuueeritavad hakkasid kogemust põhjalikult analüüsima, samuti mõtestama, milliseid õpirände kogemusi tulevikus soovitakse kogeda:

(3) *Peale iga kogemust analüüsid rohkem mis ma õppisin sellest, mitte ainult õpirännetel aga hakkabki mõjutama ka muud elu positiivselt. (I1)*

(4) */.../ millest ma soovin rohkem teada enesearengu suhtes ehk näiteks mis teemalisi koolitusi ma võiksin veel tuleviku leida otsida. (I2)*

(5) */.../ sest see on väga-väga vägev kogemus. Õpirändekogemus on mind palju mõjutanud. (I3)*

Esile kerkis ka **oskuste arengu** ja **uute teadmiste** teemad. Uuritavad tõid esile, et õpirände käigus omandasid nad uusi teadmisi ja nende oskused arenesid.

(6) */.../ õpiränded on kindlasti mulle neid oskusi juurde andnud. (I1)*

(7) */.../ õpirände koolitused on palju mõjutanud, et ma olen igast õpirände kogemusest saanud mingit uut infot enda jaoks. (I3)*

Tunnetatud muutus endas

Alakategooria seitsmest punktist tõid intervjuueeritavad enim näiteid isikliku **õpivajaduse mõistmise** näol. Andmeanalüüsi käigus kerkis esile intervjuueeritavate poolne mõistmine, mis motiveerib neid rohkem õpirännetel käima ja ennast arendama. Nad mõistsid, kui väärtuslikud ja võimsad kogemused õpiränded on ja miks nad soovivad nendel osalemist jätkata.

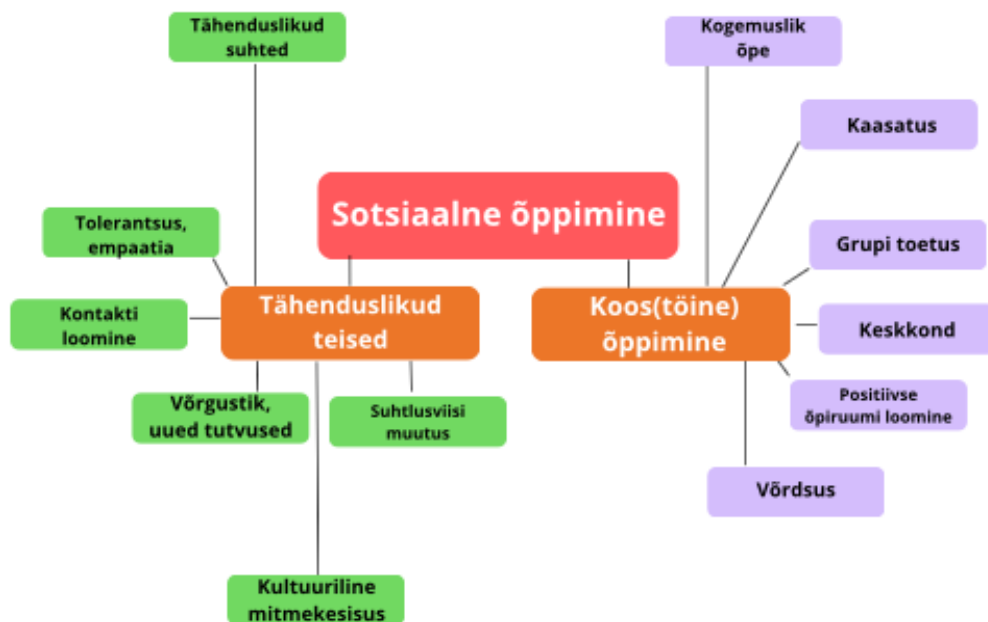
(8) *Mida rohkem ma tean, seda rohkem ma saan aru, et ma ei tea, palju see aga see*

tunne motiveeribki rohkem koolitustel käima ja mitte ainult õpirändel käima, vaid ka lugema. (11)

(9) /.../ kuna ma tean, et enamasti need on nii võimsad kogemused ja ma õpin palju nii enda kui selle koolituse teema kohta siis ma tahan veel minna nii reisimise pärast, kuid muidugi peamiselt enesearendamise pärast. (13)

Sotsiaalne õppimine

Teemakategooria **sotsiaalne õppimine** alakategooriateks kujunesid välja **tähenduslikud teised** (tähenduslikud suhted, tolerantsus ja empaatia, kontakti loomine, võrgustik ja uued tutvused, kultuuriline mitmekesisus ning suhtlusviisi muutus) ja **koos(töine) õppimine** (kogemuslik õpe, kaasatus, grupi toetus, keskkond, positiivse õpiruumi loomine ning võrdsus) (joonis 2)

Joonis 2. Sotsiaalse õppimise teemakategooria

Tähenduslikud teised

Alakategooriat tähenduslikud teised kirjeldati tähenduslike suhete, tolerantsuse ja empaatia; kontakti loomise; võrgustiku ja uute tutvuste; kultuurilise mitmekesisuse ja suhtlusviisi muutuse kaudu.

Andmete analüüsimisel selgus, et uuringus osalejate jaoks oli väga väärtuslik ja tähendusrikas teiste inimestega suhtlemine (tähenduslikud suhted) ja nende tundma õppimine, erinevate kultuuride ja rahvustega suhtlemine ja nende mõistmine, teiste inimeste kogemuste kuulamine. Osalejad tõid välja sotsiaalse poole olulisuse.

(10) *Väga-väga väärtuslik ja tähendusrikas teiste inimestega kohtumine, nendega rääkimine, nende tundmaõppimine mingil teistsugusel, sügavamal tasandil, mida see võib olla igapäevaelus nagu iga inimesega ei kohta isegi./ (I3)*

(11) */.../ seal on hästi palju erinevaid inimesi ja erinevaid kultuure ja rahvusi koos olnud ja see on minu arust isegi nagu rohkem andnud sellele õpirände kui tavaliselt need teemad. Sest inimeste enda kogemused ja jagamised inspireerivad. / Lühiajaliste koolituste ehk õpirände ajal ongi sotsiaalne pool olnud kõige olulisem pool. (I1)*

Tähenduslike teiste kategoorias kerkis esile **tolerantsuse ja empaatia ning kontakti loomise** teemad, kus toodi olulisena välja, et kui õpirändel teiste inimestega ei suhtle ega sotsialiseeru, ei õpi tegelikult midagi ja jagati soovitusi teistele, kes õpirändele minemas on.

(12) *Kõik need inimesed on muutnud mind mõneti, kellega ma seal olen tuttavaks saanud või suhelnud, et see kuidagi sotsiaalne pool seal koolitustel. (I1)*

(13) */.../ kui sa ei suhtle siis sa tegelikult ei õpi midagi. (I2)*

(14) *Lühiajalistes õpirännetes kindlasti sunnigi end suhtlema inimestega, proovigi igas sessioonis nii aktiivselt kaasa lüüa kui sa saad. (I2)*

Korduvalt toodi välja väärtuslik **uute tutvuste loomise ja võrgustiku** tekkimine. Intervjuudest ilmnes, et õpirändes osalemisel on võimalik luua tutvus- või sõprussidemeid inimestega üle Euroopa. Intervjueeritavad peavad seda õpirände puhul oluliseks osaks.

(15) */.../ mul on ülemaailmselt või noh, üle-Euroopalistest vähemalt väga ägedaid sõpru kohati isegi lähedasemad sõbrad, need, kellega võib-olla koduriigis olen aastaid aastaid aastaid suhelnud. (I3)*

Tähtsa komponendina sotsiaalse õppimise juures on toodud välja ka **kultuurilise mitmekesisuse** olulisust ja **suhtlusviisi muutust** õpirände kontekstis, kus joonistus välja intervjueeritavate arusaam, kui sarnased ja erinevad on inimesed, olenemata nende kultuurist või taustast.

(16) */.../ tegelt see on alati olnud üli põnev kui erinevad ja kui samasugused inimesed tegelikult on olenemata kultuurist või taustast. (I1)*

(17) */.../ ongi see maailma avastamine ja inimeste avastamine ja just see, et kõigi kultuurid on üli erinevad, isegi Euroopas. (I2)*

Koos(töine) õppimine

Koostöist õppimist kirjeldati läbi mitteformaalõppe eelistamise formaalõppele ja olulisusele suhelda ja koostööd teha õppe käigus, samuti sümbioosi metafoori näol, kus koostöine õppimine olulise õpikohana esile kerkis.

(18) *Ma olen mõistnud, et mulle meeldib mitteformaalne haridus rohkem, mulle meeldis kogeda, kus me tegime grupid ja nii-öelda õpilased/koolitatavad, on hästi kaasatud.*

(19) *Kõigiga on oluline suhelda ja koostööd teha eriti õppe käigus, sest tegelikult teiste osalejatega õpid neilt hästi palju, kuulen nende erinevaid vaatepunkte eri teemade kohta ja see on see mis sulle tegelikult asju õpetab.*

(20) */.../ koolitatavad või õpilased moodustavadki omavahel sellise sümbioosi.*

Grupi toetuse aspektis kerkis esile grupidünaamika olulisus ja inimeste tähtsus ja roll, kellega õpirändel kohtunud on.

(21) *Grupil ja inimestel kellega kohtunud olen on olnud oluline roll minu jaoks. (I2)*

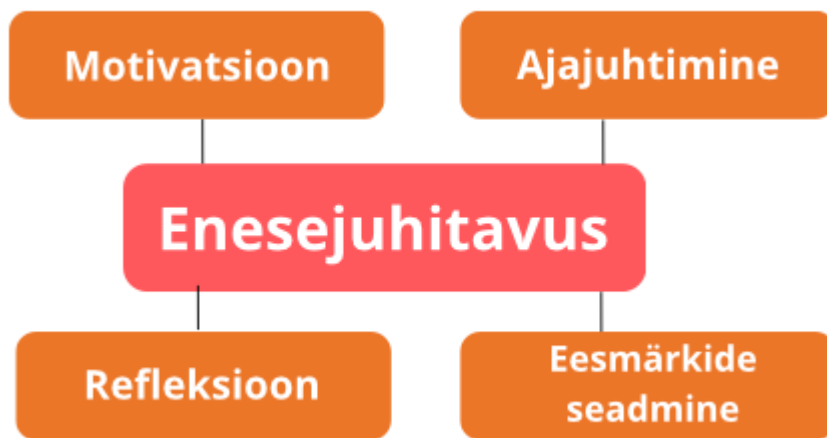
(22) *Enamustel koolitustel/õpirännetel ongi moodustunud nii äge grupp, kellega koos õppida, areneda ja ka niisama õpirändel suhelda. (11)*

Koostöise õppimise toel on intervjueeritavate arvates loodud nii hea **keskkond** kui ka **positiivne õpiruum**, milles valitseb **võrdsus**.

(23) */.../ hea õhkkond alguses, siis inimesed on ise ka kuidagi rohkem motiveeritud.*

(24) *Minu roll õppijana on peaaegu sama oluline kui nii-öelda õppejõud või koolitaja.*

Enesejuhitavus

Joonis 3. *Enesejuhitavuse teemakategooria ja alakategooriad*

Antud kategooria puhul ei eristunud koodid alakategooriatest.

Motivatsiooni mõisteti intervjueeritavate poolt sarnaselt. Tunti, et motivatsioon on peale õpirännet kasvanud kõigi intervjueeritavate puhul, samuti mõisteti paremini, millistel teemadel soovitakse end tulevikus arendada.

(25) *Motivatsiooni on kindlasti arendanud, ma tahan veel minna õpirände koolitustele. (I2)*

(26) *Motivatsioon on kindlasti kasvanud, ajajuhtimine on ka kindlasti kasvanud nii koolituse sees kui ka võib-olla rohkem isegi koolitusest väljas. Et oletame, et ma tahan näiteks kaks korda aastas käia mõnel välismaisel õpirändel siis kuidas ma planeerin oma muud tegevused selle ümber, et peamiselt tööelu aga ka pereelu ja ülikooli tegemised. (I1)*

(27) */.../ millest ma soovin rohkem teada enesearengu suhtes ehk näiteks mis teemalisi koolitusi ma võiksin veel tuleviku leida otsida. (I3)*

Reflekteerimise kogemus oli intervjueeritavatel erinev, kus üks neist ei olnud enne õpirännet varasemalt kunagi refleksiooni tööriistana kasutanud. Toodi välja, et mõtestatakse refleksiooni peale õpirännet teisiti kui varem ja kasutatakse seda nii õpirännete kui tavaelu puhul.

(28) */.../ näiteks **refleksioon** on midagi mida ma kunagi varem ei teinud, enne kui ma õpirännetele läksin, sest ma ei olnud kunagi selle peale tulnud. Eks ma muidugi alateadlikult analüüsisin õpitut või kogemust aga mitte kunagi nii nagu peale õpirändel osalemist ja seal õpitut, kogetut. (I3)*

(29) *Ma küll ei pea mingit päevikut kodus aga väga palju tööriistu mida ma olen õppinud õpirännetel refleksiooni kohta on midagi mida ma oma peas ikkagi kasutan. (I2)*

Eesmärkide seadmise oskuse arengut täheldasid kõik kolm intervjueeritavat. Toodi välja tööriistade kasutamine, mida õpirändel õpiti, tänu millele osatakse paremini oma eesmäärke seada.

(30) *Eesmärkide seadmine on arenenud küll sest mu esimese koolituse teema oli personaalne areng. Sealt ma õppisin palju tööriistu mida kasutada.*

Ajajuhtimise teema all ilmnes intervjueeritavate hulgas ka erinevusi. Intervjueeritav 1 jaoks oli oluline ajajuhtimine aja planeerimise vaatepunktist, kus peab töö-, pere ja muu elu vastavalt ette planeerima, et oleks võimalik õpirännetel osaleda. Intervjueeritav 2 tõi välja, et tema ajajuhtimine on tänu õpirännetele hoopis positiivses võtmes leebemaks läinud ning ta ei planeeri kõike enam nii täpselt ette kui enne.

(31) *Oletame, et ma tahan näiteks kaks korda aastas käia mõnel välismaisel õpirändel siis kuidas ma planeerin oma muud tegevused selle ümber, et peamiselt tööelu aga ka pereelu ja ülikooli tegemised. (I1)*

Järgnevalt toon välja intervjueeritavate enda hinnangud koos oluliste tsitaatidega skaalal ühest viieni (alla joonitud), kus palusin neil anda hinnangu enda enesejuhitavuse oskuse arengule, mis on toimunud tänu õpirändel osalemisele.

(32) *Skaalal üks kuni viis, neli kuni viis, viis tundub nii suur number, aga neli kindlasti. Sest jah, ma ütleks neli, sest on ka muud asjad. Ülikool ka kindlasti muudab ja arendab mind nii enesejuhitavuse kui ka muus mõttes nagu õpirändedki, aga lihtsalt teisel moel. Õpiränded skaalal, vastan neli. (I1)*

(33) *Ma arvan, et mu enesejuhitavus on kõigi nende kolme komponendi toel arenenud, mitte ainult tänu õpirändele. (I1)*

(34) *Aastaga jah kindlasti on enesejuhitavus väga suuresti arenenud. (I3)*

(35) */.../ tegelikult ikkagi jah õpirände najal arenenud ehk tegelt ma pean ikkagi ütlema skaalal viis. (I2)*

(36) *See (autori märkus: enesejuhitavus) kindlasti areneb koolituse käigus, noh, ma arvan, et ma võiksin vabalt viis panna. Kuna ma olen mitmel koolitusel käinud, siis kokkuvõttes on ikkagi väga palju arenenud. (I3)*

(37) *Jaa, kindlasti nii motivatsioon, ajajuhtimine, eesmärkide seadmine kui refleksioon on õpirändel osalemine, ma ütleks küll jaa, päris palju minu jaoks mind arendanud just neid punkte silmas pidades. (I1)*

(38) *Ja kui need just väljatoodud punktide motivatsioon, enesejuhtimine, eesmärkide seadmine refleksioon välja tuua, siis kindlasti on need mitmed õpiränded muutnud minu enesejuhitavust (I3)*

(39) *Kindlasti on mind, mind muutud ja mind enese, minu enesejuhitavust ka. (I2)*

Kõigi kolme intervjueeritava hinnangul on nende enesejuhitavuse oskus tänu õpirändele arenenud. Seda kinnitavad ka nende enesehinnangud püstitatud viie punkti skaalal, kus kolmest kaks hindas oskuse arengut viiest punktist viis ning üks skaalal neli viiest.

ARUTELU JA KOKKUVÕTE

Uurimistöö eesmärgiks oli selgitada välja ja kirjeldada, kas ja kuidas aitab Erasmus+ õpirändel osalemine kaasa inimese enesejuhitavuse oskuse arengule. Eesmärgi saavutamiseks intervjuerisin kolme õpirändel osalenud täiskasvanut, märkamaks nende nägemusi ja kogemusi õpirändel kogetust. Uuringu tulemusel selgus, et õpirändel osalemine toetas täiskasvaud õppijate enesejuhtimise oskust. See väljendus nii enesehindamise kaudu, kus kolmest uuringus osalejast hindas enda enesejuhitavuse oskuse arengut tänu õpirändel osalemisele viie punkti skaalal viis viiest ning üks osalenu samal skaalal neli viiest, kui ka teiste intervjuu ja andmeanalüüsi käigus esile kerkinud nüansside näol. Tulemusi toetab ka Bandura (1997) ennastjuhtiva õppija tunnuste ilmnemine ja nende hindamine intervjuude käigus, mille märksõnadeks olid antud töö kontekstis motivatsioon, ajajuhtimine, refleksioon ja eesmärkide seadmine.

Uuringu tulemustest saab järeldada, et Erasmus+ õpiränded aitavad kaasa enesejuhitud õppimise arengule ja kasvule. Eeltoodu märkimisväärset arengut hindasid endas kõik uuringus osalenud. Märgatav enesejuhitavuse arengu kasv ilmnes õpirändel osalenute kogemuses nii isikliku arengu kui ka sotsiaalse õppimise vaatenurgast, tuues välja tähenduslike teiste rolli ning koos(tõise) õppimise olulisust, samuti kaasatuse olulisust (Märja *et al.*, 2021), samuti õpikogemuse sügavat mõtestamist ja tunnetatud muutust iseendas.

Täiskasvanud õppija vastutab ise oma õpitulemuste eest (Põlda *et al.*, 2021). Just

see kõnekas väide võiks antud uurimusest kõlama jääda ja toetada Erasmus+ õpirändes osalemist, sest tõepoolest iga täiskasvanud õppija, osaledes ta õpirändes või arendades end muul moel, lasub õppimise ja õpitulemuste saavutamise vastutus täiskasvanud õppijal endal (Roberson Jr. & Merriam, 2005). Mida kõrgem on enesejuhitud õppimise oskus, seda paremini suudab täiskasvanu enda õpitulemuse eest vastutust võtta.

Tehtud uurimuse põhjal pean antud seminaritöö suurimaks tugevuseks lisaks adekvaatsele teoreetilisele raamistikule just sobivat metodoloogilist lähenemist, mis võimaldasid saavutada uurimiseesmärgi ja vastata uurimisküsimusele. Kuigi ma kasutasin induktiivset analüüsi sügavamate kogemuste mõistmiseks, olid saadud tulemused kooskõlas varasemalt esitatud teoreetilise ülevaatega.

Edasiseks uurimiseks saab laiendada läbiviidud uuringu metoodikat ja/või muuta valimit, näiteks viia uurimus läbi õpirände koolitajatega. On näha, et Erasmus+ õpirändel osalenud hindavad väga kõrgelt lisaks teistele oskustele enda enesejuhitavuse oskuse arengut, mistõttu on see mitteformaalõppe valdkonna jaoks oluline teema, mida tasuks tulevikus edasi uurida.

Suur tänu intervjuudes osalenutele, kes andsid panuse minu kui uurija ja andragoogi ning valdkonna arengusse.

KASUTATUD ALLIKAD

- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Prentice Hall.
- Beljajev, R., & Vanari, K. (2005). *Õppimine ja õppimisoskuste arendamine täiskasvanuna*.
<http://hdl.handle.net/10062/16254>
- Candy, P. C. (1991). *Self-direction for lifelong learning*. Jossey-Bass.
- Candy, P. C. (2004). *Linking thinking: Self-directed learning in the digital age*.
<https://vital.voced.edu.au/vital/access/services/Download/ngv:31516/SOURCE2?view=true>
- Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse agentuur. (2023, 2. mai). *Õpiränne täiskasvanuhariduses*.
<https://eeagentuur.ee/projektitegijale/opiranne-taiskasvanuhariduses/>
- Erasmus+ ja Euroopa Solidaarsuskorpuse agentuur. (2022). *Erasmus+ programmijuhend*.
<https://eeagentuur.ee/wp-content/uploads/2022/03/2022-v2-erasmuspluss-programmijuhend.pdf>
- KPMG Baltics OÜ. (2017). *Erasmus+ programmi rakendamise vahehindamine Eestis*.
https://www.hm.ee/sites/default/files/documents/2022-10/erasmus_kysimustega.pdf
- EPALE Eesti. (2023, 24. aprill). *Tutvu lähemalt Erasmus+ võimalustega täiskasvanuhariduses*.
<https://epale.ec.europa.eu/et/learn-about-erasmus-opportunities-adult-education>
- EstYes. (2023). *Koolitused*. <https://estyes.ee/erasmus/koolitus/>
- Etikan, I., Musa, S. A., & Alkassim, R. S. (2016). Comparison of convenience sampling and purposive sampling. *American Journal of Theoretical and Applied Statistics*, 5(1), 1–4. <https://doi.org/10.11648/j.ajtas.20160501.11>
- Euroopa Liidu Komisjon. (n.d.). Erasmus+. EU programme for education, training, youth and sport. <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/et>
- Garrison, D. R. (1997). Self-directed learning: Toward a comprehensive model. *Adult Education Quarterly*, 48(1), 18–33. <https://doi.org/10.1177/074171369704800103>
- Gibbons, M. (2002). *The self-directed learning handbook*. Jossey-Bass.
- Hammond, M., & Collins, R. (1997). *Self-directed learning: Critical practice*. Kogan Page.

- Karm, M. (2007). *Eesti täiskasvanukoolitajate professionaalsuse kujunemise võimalused* (Publikatsioon nr 32) <https://www.etera.ee/s/3ruYTbBxW5>
- Knowles, M. S. (1975). *Self-directed Learner: A Guide for Learners and Teachers*. Association Press.
- Knowles, M. S. (1980). *The modern practice of adult education: Andragogy versus pedagogy*. Cambridge Adult Education.
- Lagerspetz, M. (2021). *Ühiskonna uurimuse meetodid. Sissejuhatus ja väljajuhatus*. TLÜ Kirjastus
- Laherand, M.-L. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. OÜ Sulesepp
- Märja, T., Jõgi, L., & Lõhmus, M. (2021). *Andragoogika. Raamat täiskasvanute õppimisest ja õpetamisest*. Atlex.
- Olev, A., & Alumäe, T. (2022). Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service. *Baltic J. Modern Computing, Vol. 10*(3), 409–421. <https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>
- Paade, D. (2019). *Euroopa vabatahtlikus teenistuses osalenud inimeste õpikogemused*. <https://andragoogika.tlu.ee/euroopa-vabatahtlikus-teenistuses-osalenud-inimeste-opikogemused/>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods* (3rd ed.). Sage Publications.
- Põlda, H., Roosalu, T., Karu, K., Teder, L., & Lepik, M. (2021). Üldpädevuste kujundamine ja osaliste agentsus mitteformaalõppes. *Agency and development of key competences in nonformal learning contexts, 9*(1), 60–87. <https://doi.org/10.12697/eha.2021.9.1.03>
- Roberson Jr, D. N., & Merriam, S. B. (2005). The self-directed learning process of older, rural adults. *Adult Education Quarterly, 55*(4).
- Savenye, W. C., & Robinson, R. S. (1996). Qualitative research issues and methods: An introduction for educational technologists. In *Handbook of Research for Educational Communications and Technology, 39*, 1171–1195.
- Williamson, S. N. (2007). Development of a self-rating scale of self-directed learning. *Nurse Researcher, 14*.

LISAD

LISA 1. Intervjuukava

- 1) Kui noor Sa oled?
- 2) Mitmel Erasmus+ õpirändel oled käinud?
- 3) Mis on olnud õpirände/koolituste teemad, kus oled osalenud?
- 4) Mille järgi tavaliselt koolituse teemasid valid?
- 5) Palun kirjelda oma õpirände kogemust.
- 6) Palun ava, kuidas on õpirände kogemus Sind mõjutanud?
- 7) Mida oled õpirändest enda kohta enim õppinud?
- 8) Kuidas on õpirände kogemused Sind muutnud?
- 9) Milliseid väljakutseid oled õpirändel (enda kohta) kohanud ja kuidas nendega toime tulid?
- 10) Kui oluline on Sinu jaoks õpirännetel kommunikatiivne ja sotsiaalne suhtlus (nii koolitajate kui teiste koolitatavatega)? Palun selgita veidi täpsemalt.
- 11) Kui mõelda oskustele nagu motivatsioon, ajajuhtimine, eesmärkide seadmine ja refleksioon - kuidas on õpirände osalemine neid aspekte Sinu jaoks muutnud, arendanud?
- 12) Kui peaksid hindama skaalal 1 kuni 5 (üks on halvim, 5 parim) koolituste käigus enesejuhitavuse (võttes arvesse eelnevat selgitust enesejuhitavuse kohta) oskuse arengut, siis mis numbri sa valiksid ja miks? Palun ava oma vastust veidi.
- 13) Palun selgita, kuidas on õpirändel osalemine mõjutanud Sinu enesejuhitavuse oskuse arengut.
- 14) Milliseid soovitusi või nõuandeid annaksid teistele inimestele, kes kaaluvad õpirändel osalemist? Miks soovitaksid õpirändel osaleda?
- 15) Kas soovid veel midagi lisada, mis jäi ütlemata?